

Què hi farem!

Com que l'ortografia no deixa d'oferir els seus paranys, en què podem caure en el moment més impensat, a tots ens agradaria prou que la forma de les paraules s'ajustés dòcilment a un esquema de base analògica, que ens permetés de recordar aquesta forma sense haver de fer cap esforç especial de memòria i amb un resultat infal·lible. Però cada paraula té la seva pròpia història, formada per un conjunt de fets que són els que n'han determinat no únicament la forma sinó també el significat i les característiques gramaticals, i això fa que els raonaments lògics d'abast general només ens serveixin per a conèixer la forma exacta d'un cert nombre de mots sense haver de recórrer a la memòria (o a la consulta). El que passa, però, és que ens sobta que aquestes formes no s'ajustin a un esquema lògic, no es puguin inferir d'un raonament segur —que és tant com dir que no se subjecten a una norma de tipus pràctic—, quan plantegen un problema ortogràfic.

Es el que s'esdevé amb les formes de futur i de condicional del verb *fer* (i dels seus composts: *refer*, *desfer*, etc.). Si teníem únicament en compte que el futur de *cantar* és *cantaré*, el de *dormir* és *dormiré* i el de *dur* és *duré*, no

ens costaria gaire, amb un raonament lògic elemental, d'arribar a la conclusió que el futur de *fer* és «feré», «feràs», etc., i el condicional «feria», etc. Però resulta que no, que les formes de futur i de condicional de *fer* no mantenen la vocal de l'infinitiu sinó que es resolen amb una *a*: *faré*, *faràs*, *farà*, etc., *faria*, *faries*, etc. Qualsevol taula de la conjugació dels verbs en català ho diu.

Hi ha qui, davant d'aquesta evidència, no deixa de manifestar el seu desconcert, com si es tractés d'un fet arbitrari, contrari a la lògica. I no pensa que hi ha un bon nombre de verbs, com *haver*, *saber*, *voler*, *poder*, *caure*, *viure*, *seure*, etc., que no formen pas el futur i el condicional afegint, matemàticament, les desinències d'aquests temps a l'infinitiu. Però és amb el verb *anar*, que escau de comparar *fer*. No diem pas «anaré», «anaràs», «anaria», etc., sinó *aniré*, *aniràs*, etc. (perquè hi intervenen dos ètims diferents, ens diuen els etimòlegs). Qui troba sorprenents les formes *faré*, *faria*, etc. (amb *a*), no manifesta cap sorpresa davant *aniré*, *aniria* (amb *i*), perquè aquest fet no comporta cap dubte ortogràfic.

Albert Jané